

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-56>

УДК 330.1

Тітов Владислав Вадимовичаспірант кафедри маркетингу ім. Павленко А.Ф.,
Київський національний економічний університет
імені Вадима ГетьманаORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2151-1881>**Vladislav Titov**

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

**ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ:
ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ НИМИ
У ПРОМИСЛОВОМУ МАРКЕТИНГУ****ECONOMIC RISKS:
CONCEPT, ESSENCE, APPROACHES TO THEIR MANAGEMENT
IN INDUSTRIAL MARKETING**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблеми ризиків промислових підприємств. Детальне теоретичне дослідження великого спектру наукових джерел дозволило автору сформулювати лаконічне тлумачення категорії «ризик промислових підприємств – це невизначеність, потенційна ймовірність відхилення від запланованих цілей та очікуваних результатів». Практичне значення мають розроблені автором пропозиції антикризових управлінських заходів по усуненню негативного впливу ризиків у мирний час та в умовах військової агресії. Метою даної статті є публікація результатів проведеної автором наукової роботи на предмет визначення дефініції «ринок промислового підприємства» та формуванню системи антикризових управлінських заходів по усуненню негативного впливу ризиків для забезпечення економічної безпеки підприємств промислового маркетингу.

Ключові слова: ризик, ризик промислових підприємств, управління ризиками, промисловий маркетинг, ризик-менеджмент, антикризові заходи.

Summary. The article is devoted to the study of the problem of risks industrial enterprises. The author provides a rich spectrum of scientific literary sources devoted to the study of economic risks in market conditions of business. A detailed theoretical study of this scientific capital allowed the author to understand the essence of economic categories: risk, risk of industrial enterprises, risk management. At the level of definitions, summarizing the conducted study of scientific sources, the author gives his individual concise author's interpretation of the category "risk of industrial enterprises". The essence of the author's statement lies in the following interpretation of this category: "The risk of an industrial enterprise is uncertainty, the potential probability of deviation from planned goals and expected results». The author sees the benefit of his creative search in providing the readership with a clear and understandable interpretation of the important economic category "risk of an industrial enterprise". According to the author, the majority of people work in the real marketing environment who do not want to burden themselves with purely large theoretical market abstractions. Intellectual developments that do not require additional consultations or explanations are relevant and in demand by the user. The author proved this approach in his work for an intellectual audience of marketers-practitioners by offering a concise definition of the category "risk of an industrial enterprise". The practical significance of the presented results of the author's study of the problem of risks in industrial enterprises is to announce the system of anti-crisis management measures developed by the author to eliminate the negative impact of risks to ensure the economic security of industrial marketing enterprises. The purpose of this article is to publish the results of the author's research on the definition of the "market of an industrial enterprise" and the formation of a system of anti-crisis management measures to eliminate the negative impact of risks to ensure the economic security of industrial marketing enterprises.

Keywords: risk, risk of industrial enterprises, risk management, industrial marketing, risk management, anti-crisis measures.

Постановка проблеми. Система економічної безпеки промислових підприємств оцінюється її здатністю протистояти економічним ризикам. Теорією та практикою економічних ризиків займається окрема наука – ризикологія. Ризикологія пропонує багатий інструментарій заходів,

що превентивно або в критичній ситуації допоможуть підприємству подолати кризу, що виникла з об'єктивних або суб'єктивних причин. Незважаючи на розмаїття сучасних наукових досліджень у площині ризикології та економічної безпеки промислових підприємств слід відзначити, що виклики часу, що пов'язані з важкої та довготривалої військової агресією на території України вимагають подальших потужних досліджень у цієї сфері. Виникла потреба в створенні економічних інструментарії в управлінні економічними ризиками промислових підприємств в умовах невизначеності. Ризик-менеджмент потребує суттєвих інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів ризикології присвячені праці багатьох науковців: В. Бобиля, О. Барановського, Т. Васильцева, В. Геєця, К. Горячевій, В. Гапоненко, В. Гранатурова, А. Драги, Д. Зеркалова, Г. Клейнера, Є. Олейнікова, В. Ярочківа та інших. Питанням визначення сутності ризиків та дослідженню ризиків промислових підприємств присвячені наукові праці вітчизняних вчених: А. Бондаренка, А. Єпіфанова, А. Камінський, П. Коюда, В. Кудіна, О. Мороз, Л. Примостка, С. Реверчука, та інших дослідників.

На ймовірність явища ризику, його невизначеність, непередбаченість та схоластику вказують науковці А. Камінський, В. Кудіна, П. Коюда:

– «Ризик – це економічна категорія, що відбиває невизначеність, конфліктність, багатокритеріальність, нечіткість у фінансових відносинах» (А. Камінський) [1].

– «Ризик, як економічна категорія, це усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами» (В. Кудіна) [2].

– «Ризик – це ймовірність (чи загроза) виникнення збитків або недоотримання прибутків порівняно з варіантом, що прогнозується, у зв'язку з випадковою зміною умов економічної діяльності, несприятливими обставинами» (П. Коюда) [3].

А. Бондаренка дослідив що в економічній літературі існує, як мінімум, 4 типи трактувань економічної категорії «Ризик»:

- 1) ризик – наслідок реалізації небезпечних умов та джерело загрози;
- 2) ризик – похідна від загрози;
- 3) ризик – джерело загрози (ризик – ймовірність виникнення загрози);
- 4) ризик – частина загрози [4].

Контент управління ризиками промислового підприємства є дуже збагаченим завдяки трудам української наукової школи, де серед науковців слід відмітити Д. Щукіна [5], К. Семенову, К. Тарасову [6], О. Коць [7].

При наявності великої кількості тлумачень сутності ризиків та значної уваги до дослідження науковцями цього явища, слід визначити недостатність досліджень і практичних рекомендацій в контенті ризик-менеджменту промислового підприємства.

Мета статті: змістовне лаконічне уточнення категорії «Ризик промислового підприємства» та навести пропозиції щодо здійснення заходів ризик-менеджменту по усуненню негативного впливу ризиків для забезпечення економічної безпеки підприємств промислового маркетингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ризик-менеджменті промислового маркетингу науковці роблять спроби трактувати ризик як критерій оцінки якості управління і способ господарювання. В цьому контенті: «Ризик – це прийняття раціонального чи нераціонального управлінського рішення, у рамках якого можна дати вірогідну кількісну і/або якісну оцінку дії факторів і, як наслідок, отримати один з трьох економічних результатів: позитивний, нульовий або негативний» [8]. При управлінні підприємницької діяльністю суб'єкта господарювання використовує ризик як «спосіб господарювання в непередбачених умовах (обставинах, при якому створюються, завдяки особливим здібностям підприємця, можливості зменшувати несприятливу дію схоластичних умов і одержувати в цих умовах підприємницький дохід» [9].

Дуже повне економічну сутність ризику дослідив О. Христенко, який резюмує своє дослідження наступним чином: «В основі ризику лежить імовірнісна природа ризикової економічної діяльності; ризик притаманний усім процесам і видам економічних відносин незалежно від того, є вони активними чи пасивними; негативні наслідки ризику, що виявляються у зростанні витрат і недоотриманні доходів, можуть бути частково усунені за допомогою управлінських заходів; більшість ситуацій, яким притаманний ризик, важко прогнозовані і контрольовані, тому уникнути ризику повністю майже неможливо; відсутність ризику гальмує розвиток будь-якої системи, оскільки знижує її динамічність та ефективність» [10].

В контенті ризик-менеджменту промислового маркетингу ми пропонуємо своє лаконічне тлумачення категорії «ризик промислового підприємства», Поділяючи точку зору перелічених у статті дослідників, ми лаконічно резюмуємо: ризик промислового підприємства – це невизначеність, потенційна ймовірність відхилення від запланованих цілей та очікуваних результатів.

Заходи антикризового менеджменту в системі управління промисловим підприємством останнім часом стають повсякденним амортизатором загроз економічних негативів і форс-мажорних обставин.

На нашу думку, для усунення негативного впливу просторових викликів, що породжують ризики і для забезпечення економічної безпеки промислових підприємств важливим є превентивне проведення таких заходів:

- постійний пошук нових експортних шляхів реалізації продукції на зовнішньому ринку;
- участь у державно-приватному партнерстві з метою залучення додаткових інвестиційних ресурсів;
- контроль за дотриманням нормативної бази з захисту промислових підприємств: зниження податкового тиску щодо окремих видів діяльності, повернення податку на додану вартість, пільгове оподаткування;
- підтримка регіонального та місцевого промислового маркетингу в умовах пільгового кредитування або спеціальних адресних програм підтримки діяльності промислових підприємств з метою забезпечення сталого регіонального і місцевого розвитку;
- налагодження транспортної логістики в системі промислового маркетингу;

На період воєнного часу вкрай необхідним є збереження постійних активів промислових підприємств, їх основних фондів, тому тимчасовий вихід знайдено в евакуації підприємств в найменш безпечні регіони:

- переміщення промислових підприємств із східних регіонів на захід країни;

– зміна процесу підключення до інженерних мереж, з метою забезпечення переміщених промислових підприємств виробничою інфраструктурою;

– реструктуризація індустріальних парків, з метою створення інтеграційних умов для діяльності в їх межах переміщених промислових підприємств.

Висновки. Впровадження окреслених у статті заходів не зможе оновити втрачені основні фонди та виробничі потужності промислових підприємств, у випадку їх руйнування війною, але вони є корисними для підтримати діяльності промислових підприємств в сучасних реаліях воєнного стану.

Дуже важливими, такими що сприяють удосконаленню ризик-менеджменту промислових підприємств, остаються питання теорії промислового маркетингу та менеджменту. Автор наполягає на необхідності популярного викладання теоретичних аспектів і, як приклад, приводить у даній статті своє лаконічне тлумачення дефініції «ризик промислового підприємства».

Подальших досліджень теоретичного та прикладного характеру вимагають питання пов'язані із підвищенням конкурентоспроможності промислових підприємств у період післявоєнного оновлення, підвищення їх економічної безпеки та сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Камінський А.Б. Економіко-математичне моделювання фінансових ризиків: автореф. дис. «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» д-ра екон. наук: спец. 08.00.11. Київ : КНУ, 2007. 25 с.
2. Кудіна В.Г. Класифікація ризиків у банківській сфері: теорія і практика. *Вісник Східноукраїнського університету ім. В. Даля*. 2011. № 15 (169). Ч. 2. С. 34–39.
3. Коюда П.М., Коюда О.П. Економічна сутність ризиків та їх класифікація *Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: праці I міжн.науково-практ конф.* (м. Харків. 11–12 грудня 2001р.). Харків, 2001. С. 257–258.
4. Бондаренко А.І. Ціноутворюючі ризики в банківській діяльності. *Європейські перспективи*. 2015. № 5. С. 44–52.
5. Щукін Д.В. Управління ризиками в діяльності промислових підприємств: сутність та класифікація. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2019. №18. С. 68–76
6. Семенова К.Д., Тарасова К.І. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання: монографія. Одеса, 2017. 234с.
7. Коць О.О. Класифікація ризиків промислового підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2006. № 4 (554). С. 96–103.
8. Мороз Л.В. Банківські ризики та їх вплив на діяльність банківських установ. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/21_18/221_Mor.pdf.
9. Шепеленко О.В. Управління підприємницькими ризиками суб'єкта господарювання. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі*. 2011. № 4(52). С. 189–199.
10. Христенко О.В. Теоретичні основи системи управління ризиками в діяльності банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 2 (30). С. 161–167.

References:

1. Kamins'kyu A. B. (2007) Ekonomiko-matematyчне modelyuvannya finansovykh ryzykyv [Economic and mathematical modeling of financial risks]: avtoref. dys. d-ra ekon. nauk: spets. 08.00.11. Kyiv.
2. Kudina V. H. (2011) Klyasyfikatsiya ryzykyv u bankivs'kiy sferi: teoriya i praktyka [Classification of risks in the banking sphere: theory and practice]. *Visnyk Shkhidnoukrayins'koho universytetu im. V. Dalya – Bulletin of the Eastern Ukrainian University named after V. Dalya*, vol. 15 (169), part 2. pp. 34–39.

3. Koyuda P. M., Koyuda O. P. (December 11nd-12rd, 2001) Ekonomichna sutnist' ryzykiv ta yikh klasyfikatsiya Aktual'ni problemy ta perspektyvy rozvytku finansovo-kredytnoyi systemy Ukrainy [The economic essence of risks and their classification Current problems and prospects for the development of the financial and credit system of Ukraine]: pratsi I mizhn.naukovo-prakt konf. Kharkiv.
4. Bondarenko A. I. (2015) Tsinoutvoryuyuchi ryzyky v bankivs'kiy diyal'nosti [Price-forming risks in banking]. *Yevropeys'ki perspektyvy – European perspectives*, vol. 5, pp. 44–52.
5. Shchukin D. V. (2019) Upravlinnya ryzykamy v diyal'nosti promyslovykh pidpryyemstv: sutnist' ta klasyfikatsiya [Risk management in industrial enterprises: essence and classification]. *Problemy innovatsiyno-investytsiynoho rozvytku-Problems of innovation and investment development*, vol. 18, pp. 68–76.
6. Semenova K. D. (2017) Tarasova K. I. Ryzyky diyal'nosti promyslovykh pidpryyemstv: intehral'ne otsinyuvannya [Risks of industrial enterprises: integral assessment]: monohrafiya. Odesa.
7. Kots' O. O. (2006) Klasyfikatsiya ryzykiv promyslovoho pidpryyemstva [Classification of industrial enterprise risks]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika» – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University «Lviv Polytechnic»*, vol. 4 (554), pp. 96–103.
8. Moroz L. V. (2021) Bankivs'ki ryzyky ta yikh vplyv na diyal'nist' bankivs'kykh ustanov [Banking risks and their influence on the activity of banking institutions]. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_18/221_Mor.pdf
9. Shepelenko O. V. (2011) Upravlinnya pidpryyemnyts'kymy ryzykamy sub"yekta hospodaryuvannya [Management of business risks of a business entity] *Visnyk Donets'koho natsional'noho universytetu ekonomiky i torhivli – Bulletin of the Donetsk National University of Economics and Trade*, vol. 4(52), pp. 189–199.
10. Khrystencko O. V. (2018) Teoretychni osnovy systemy upravlinnya ryzykamy v diyal'nosti banku [Theoretical foundations of the risk management system in bank activity]. *Finansovyy prostir – Financial space*, vol. 2 (30), pp. 161–167.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2024